

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt torsdag den 22. november 2018

Sag 100/2018

Anklagemyndigheden

mod

S

(advokat Niels Ulrik Heine)

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Københavns Byret den 13. februar 2018 og af Østre Landsrets 7. afdeling den 12. marts 2018.

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Thomas Rørdam, Poul Dahl Jensen og Lars Hjortnæs.

Påstande

Kærende, S, har nedlagt påstand om, at anklagemyndighedens påstand om fortsat varetægtsfængsling ved retsmødet den 13. marts 2018 ikke burde være taget til følge.

Indkærede, Anklagemyndigheden, har nedlagt påstand om stadfæstelse.

Sagsfremstilling

Den 10. oktober 2017 blev S anholdt og efterfølgende varetægtsfængslet, jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, sigtet for i forening med en række andre personer at have begået grov skatte- og momssvig efter straffelovens § 289 (for ca. 280 mio. kr.), subsidiært forsøg på hæleri af særlig grov beskaffenhed efter straffelovens § 290 (for ca. 500 mio. kr.).

S blev i forbindelse med varetægtsfængslingen overflyttet til Vestre Hospital, idet han har en fysisk lammelse i underkroppen og sidder i kørestol samt lider af en række andre sygdomme, herunder diabetes.

Ved Københavns Byrets kendelse af 13. februar 2018 blev fængslingen forlænget til den 13. marts 2018. S kærede byrettens kendelse til landsretten, som den 12. marts 2018 stadfæstede kendelsen. Landsrettens kendelse af 12. marts 2018 er med Procesbevillingsnævnets tilladelse indbragt for Højesteret.

Under sagens forberedelse i Højesteret er fængslingsfristen blevet forlænget flere gange, senest ved byrettens kendelse af 25. juni 2018, hvor varetægtsfængslingen blev forlænget til den 19. juli 2018.

Den 4. juli 2018 blev S løsladt af Københavns Politi.

Oplysninger, som forelå for landsretten

Ved landsrettens behandling af kæremålet den 12. marts 2018 forelå der, foruden oplysningerne i Ss egne forklaringer for byretten og landsretten, udtalelser fra forskellige afdelingslæger fra Vestre Fængsel samt fra Ss egne læger og fysioterapeuter.

Af udtalelse af 5. januar 2018 fra afdelingslæge Tue Thastum, Vestre Fængsel, fremgår bl.a.:

”... patienten er kørestolsbruger siden 2009, hvor han blev ramt af Selvkateteriserer sig. I fast smertestillende behandling med morfinpræparater. Han anvender derudover Laksantia mod forstoppelse. Pt. blev i ca. 2015 diagnosticeret med diabetes. Patienten er aktuelt indsat i Vestre Fængsels sygeafdeling, Vestre Hospital, hvor han modtager behandling med genoptræning ved fysioterapeut. Patienten har derudover klager over dårlig søvn samt træg mave og smerter i ryggen, derudover ingen klager.”

Af udtalelse af 17. januar 2018 fra overlæge Majbritt Almer og fysioterapeut Maya Dawn Hammill, Specialhospitalet for Polio- og Ulykkespatienter, fremgår bl.a.:

”S kommer sædvanligvis til træning 2 x ugentligt på Specialhospitalet, men har været fraværende siden d. 12.10.17.

Det er vigtigt for personer med rygmarvsskade at holde sig fysisk aktiv bl.a. for at forhindre kredsløbsproblemer, nedsætte risikoen for siddesår og vedligeholde styrken i overkroppen for at være så selvhjulpne i hverdagen som muligt bl.a. i forbindelse med forflytninger.

S selvtræner 2 x ugentligt i vores motionscenter, der er indrettet til kørestolsbrugere samt 1 x ugentlig varmtvandsbassintræning.

Vi har mulighed for at tilbyde S at træne hos os under sin varetægtsfængsling og vi opfordrer til at en løsning snarest findes for at han kan genoptage sin træning.”

Af udtalelse af 18. januar 2018 fra Ss praktiserende læge, Shabbir Ahmed, fremgår bl.a.:

”Patienten er kørestolsbruger og lammet efter tidligere ... i 2009.

Pt får stærkere smertestillende medicin samt antidepressiva medicin samt medicin for type 2.

Pt har daglige smerter og depressionssymptomer og varetægtsfængsling vil forværre hans psyko somatiske tilstand...”

Af udtalelse af 22. januar 2018 fra fysioterapeut Søren Lund, Vanløse Zoneterapi og Kinesio-
logi, fremgår bl.a.:

”Det er kommet til mit kendskab, at en af mine patienter S er blevet varetægtsfængslet.

Af hensyn til patientens fremskridt vedrørende hans mobilitet, finder jeg det nødvendigt og hvis muligt, at han kan genoptage sin træning her på klinikken, da de fremskridt og den mobilitet han har opnået, vil gå tabt.

Til orientering har jeg stået for muskelopbygningen af S gennem de sidste 15 mdr.

Derfor anbefaler jeg, at han genoptager vores træningsprogram til minimum 2 gange ugentlig...”

Af mail af 23. januar 2018 fra afdelingslæge Claus Hyldahl, Vestre Fængsel, fremgår bl.a.:

”... De indsatte bliver begge behandlet i henhold til gældende lægepraksis.

Såfremt de har behov for behandling uover den allerede givne, må de anmode om lægetilsyn, hvorefter de vil blive tilset i løbet af en uge (ved ikke akutte tilstande).

Endelig foreligger der mulighed for at klage over behandlingen til patientklagenævnet.”

Af udtalelse af 9. februar 2018 fra afdelingslæge Lise Worm, Vestre Fængsel, fremgår bl.a.:

”... Klienten har fået tilbudt fysioterapi d. 13., d. 18., og d. 27. november 2017, men afvist dette. Har trænet med fysioterapeut d. 23. november 2017. Klienten har ikke efterfølgende fået tilbudt eller selv anmodet om fysioterapi...”

Af mail af 27. februar 2018 fra afdelingslæge Claus Hyldahl, Vestre Fængsel, fremgår bl.a.:

”... Jeg kan oplyse at ovennævnte indsatte er velbefindende, selvhjulpen og i sin habituelle tilstand. Han har et stående tilbud om fysioterapeutisk behandling, men har selv afslået dette ved tidligere lejlighed. Aktuelt har han ytre ønske om, at genoptage træningen og vil blive tilset af fysioterapeut snarest.

Der er intet, som indikerer, at fængselsopholdet forringer for hans helbredstilstand eller hans allerede erhvervede handicap.”

Af mail af 6. marts 2018 fra afdelingslæge Claus Hyldahl, Vestre Fængsel, fremgår bl.a.:

”... kan jeg oplyse, at Deres klient i samråd med fængslets fysioterapeut vil indgå aftale om træningsforløb.

Hvordan dette træningsforløb bliver udformet, har jeg i skrivende stund ikke kendskab til. Samtidig må jeg oplyse, at der naturligvis under en fængsling ikke er mulighed for at tilbyde samme form for træning og hjælp til personlig pleje som uden for fængslets mure.”

Under et retsmøde den 7. marts 2018 ved Københavns Byret forklarede S bl.a. følgende om sine helbredsmæssige forhold forud for anholdelsen:

”... Han går til genoptræning fire gange om ugen. Han får stærke smertestillende piller dagligt og har derfor gode og dårlige dage. På dårlige dage kan han ikke komme ud af døren...”

Ved kæremålets behandling i landsretten den 12. marts 2018 forklarede S bl.a.:

”Kærende forklarede om sine personlige forhold, at han forud for anholdelsen gik til genoptræning fire dage om ugen. De to dage var han på hospitalet, og de to dage fik han to timers behandling hos en fysioterapeut. Han var smertefri og også medicinfri, bortset fra at han fik behandling for sukkersyge. Forventningen var, at han kunne komme til at bevæge sig igen. Nu sidder han i sygeafdelingen i Vestre Fængsel i et lille rum. Han får slet ikke den træning, han har brug for. Han har en enkelt gang i november 2017 takket

nej til træning, idet han havde smerter og skulle spise af hensyn til sin sukkersyge. Han har ikke før i sidste uge talt med afdelingslægen, der har afgivet erklæringer. Afdelingslægen har erkendt, at man i Vestre Fængsel ikke er i stand til at give den behandling, som han har behov for. Der bliver heller ikke taget fornødent hensyn til hans sukkersyge.”

Oplysninger, som er fremkommet efter landsrettens behandling af sagen

For Højesteret er der fremlagt supplerende lægelige udtalelser samt udskrift af Ss sundhedsjournal fra Vestre Hospital.

Af udtalelse af 5. marts 2018 fra fysioterapeut Maya Dawn Hammill og ledende fysioterapeut Mette Linding Bloch, Specialhospitalet for Polio- og Ulykkespatienter, fremgår bl.a.:

”Den rygmarvsskade som S har fået, betyder at han er lammet i de nederste mave- og rygmuskler samt i begge ben, og at følesansen er ophævet nedefor skadesniveauet. Disse lammelser stiller store krav til funktionen i arme, skuldre og til kropsbalancen i forbindelse med forflytninger. Den manglende følesans gør, at der er risiko for tryksår. Det er vigtigt med forebyggende træning både for at reducere smerter, men også for at vedligeholde muskelstyrken til de daglige funktioner så som personlig hygiejne, forflytninger og påklædning.

Det har vist sig at være særdeles gavnligt for S, med hensyn til smertereduktion, at træne i varmtvandsbassin. Det er tilrådeligt at undgå at øge dosis af smertemedicin, da det har tendens til at give den allerede skadede tarm yderligere problemer. Disse problemer resulterer ofte i længere toilettider og et øget stress på kroppen i den forbindelse. Endvidere kan det bevirke et øget behov for smertelindring, og dermed en nedadgående spiral.

Vi har mulighed for at tilbyde S selvtræning i varmtvandsbassin og i vores handicapvenlige motionscenter under sin varetægtsfængsling. Der er ingen egenbetaling i forbindelse med træningen hos os.”

Udtalelsen blev fremsendt til Kriminalforsorgen af advokat Niels Ulrik Heine ved brev af 27. marts 2018.

Af udtalelse af 16. april 2018 fra institutionschef Lea Bryld, Vestre Fængsel, fremgår bl.a.:

”... Sundhedsafdelingen har et begrænset tilbud til de indsatte og gør sig umage for, at behandle efter bedste evne. Af sikkerhedsmæssige samt ressourcemæssige årsager har fængslet dog ingen muligheder for at transportere indsatte til bassintræning, kiropraktik, massage mv. Vi har en fysioterapeut ansat - som i din klients tilfælde - tilrettelægger et

træningsprogram, som under de gældende vilkår, vil tilgodese din klients behov dog uden at være optimalt. At sidde i fængsel er på mange måder ikke en optimal situation og de indsatte vil opleve, at de har ringere vilkår i hverdagen end i eget hjem mv.

Det sundhedsfaglige personale har til mig oplyst, at såfremt din klient grundet de suboptimale vilkår i fængslet får flere smerter, har de ingen anden mulighed end i den begrænsede periode, fængslingen pågår, at behandle med smertestillende medicin og fortsat opfordre din klient til at tage imod fysioterapeutens trænings tilbud og herudover udføre selvstændig træning i det omfang fysioterapeuten har opfordret til.”

Af udtalelse af 29. juni 2018 fra afdelingslæge Marianne Linnet, Vestre Fængsel, fremgår bl.a.:

”... Diabetes mellitus kontrolleres kvartårligt, sidst i juni 2018. Ikke helt velreguleret... Indsatte er opfordret til at spise mere hensigtsmæssigt... Indsatte ønsker ikke øgning i antidiabetisk medicin...

Rygmarvsskadet efter ... 2009. Siden kørestolsbruger. Selvkateteriserer sig. Er ved indsættelse i fast smertestillende behandling. Følges på Klinikken for Rygmarvsskade, Glostrup Hospital...

Der er flere gange forsøgt iværksat et genoptræningsforløb...

Indsatte ønsker ikke at deltage, eller deltager kun enkelte gange...

Indsatte får som ovenfor anført fast morfin (Oxynorm 5 mg) 3 gange dagligt. Derudover indtager han ca. 1 tablet Oxynorm 5 mg dagligt efter behov. Dvs. ca. 4 tabletter dagligt...

Der er 1 times gårdtur dagligt. Den øvrige tid opholder indsatte på cellen. Deltager i enkelte aktiviteter på afdelingen samt er i studiegruppe med Imamen.”

Anbringender

S har anført navnlig, at varetægtsfængslingen samlet set har været i strid med proportionalitetsprincippet i retsplejelovens § 762, stk. 3. Der var en betydelig risiko for en uoprettelig forværring af hans tilstand under den fortsatte varetægtsfængsling, idet han har været afskåret fra at deltage i de behandlings- og træningsforløb, som han var i forud for anholdelsen.

Vestre Fængsel har ikke været i stand til at sørge for, at han fik den behandling, som er nødvendig, hvilket ansatte hos Vestre Fængsel har erkendt, og hvilket er i strid med Danmarks

internationale forpligtelser. Han har ikke i fornødent omfang været sikret genoptræning ved fysioterapeut i fængslet, og sikkerhedsmæssige eller ressourcemæssige hensyn kunne ikke begrunde, at S ikke fik behandling uden for fængslet, herunder kiropraktik, massage og bassintræning.

Han har gennem hele forløbet samarbejdet med lægerne i Vestre Fængsel. Der har aldrig været tilrettelagt et træningsprogram for ham, således som Vestre Fængsel flere gange havde lovet det. Han har været henvist til at opholde sig stort set døgnet rundt i sin celle igennem næsten 9 måneder, bortset fra når han har haft mulighed for at blive kørt på gårdtur.

Kravet om begrundet mistanke og fængslingsbetingelserne i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, har ikke været opfyldt. Henset til mistankegrundlaget er der i øvrigt tale om et uforholdsmæssigt og uhensigtsmæssigt indgreb over for ham. Der er alene tale om en sag om påstået økonomisk kriminalitet, hvor der sædvanligvis ikke sker varetægtsfængslinger af så lang varighed som i denne sag.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at betingelserne for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, var opfyldt. Der er begrundet mistanke om, at S som direktør i og ejer af selskabet X ApS har begået grov skatte- og momssvig efter straffelovens § 289 i forening med sine to brødre og sin fætter til en samlet værdi af 280 mio. kr. Der var efter sagens omstændigheder bestemte grunde til at antage, at S på fri fod ville vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre, idet forholdene er begået i et miljø, der er præget af tætte familiemæssige og/eller erhvervsmæssige relationer mellem de sigtede.

Varetægtsfængslingen af S har ikke været i strid med retsplejelovens § 762, stk. 3, vurderet i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3.

S har således været egnet til at være undergivet frihedsberøvelse. Ifølge udtalelserne fra Vestre Fængsel har han fremstået velbehandlet efter gældende lægepraksis, velbefindende og selvhjulpent, og der har ikke været indikationer af, at hans helbredstilstand eller handicap er blevet forværret under opholdet i fængslet. Han har heller ikke været udsat for lidelse, der overstiger den lidelse, som uundgåeligt er forbundet med at være varetægtsfængslet. Det er

ikke et krav, at arrestantens egne ønsker vedrørende behandlingen af en sygdom altid skal imødekommes fuldt ud, og praktiske forhold kan også medføre begrænsninger, som arrestanten må acceptere, så længe den nødvendige behandling sikres i fængslet. S har i fornødent omfang været sikret genoptræning ved behandling af en fysioterapeut i fængslet, og sikkerhedsmæssige og ressourcemæssige hensyn har begrundet, at S ikke også modtog behandling uden for fængslet.

Varetægtsfængslingen er sket under forsvarlige forhold, hvor der i fornødent omfang er taget hensyn til Ss handicap og særlige behov. Det fremgår af Vestre Fængsels sundhedsjournal, at S i betydeligt omfang har nægtet at samarbejde med Vestre Fængsel om den nødvendige behandling ved bl.a. flere gange at nægte at tage imod tilbud om fysioterapi. Af sundhedsjournalen fremgår endvidere, at S har selvtrænet i sin celle efter instruktion fra en fysioterapeut i fængslet. Desuden kan det på baggrund af oplysninger i sundhedsjournalen og udtalelsen fra Ss praktiserende læge ikke antages, at S var smertefri og medicinfri, da han blev varetægtsfængslet.

Varetægtsfængslingens øjemed har ikke kunnet opnås ved mindre indgribende foranstaltninger, herunder ved surrogatfængsling, jf. retsplejelovens § 765, idet der var fare for, at han kunne skade efterforskningen.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagen angår for Højesteret, om det var med rette, at varetægtsfængslingen af S den 13. februar 2018 blev forlænget med frist til den 13. marts 2018.

Højesteret tiltræder af de grunde, som landsretten har anført, at fængslingsbetingelserne i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, var opfyldt. Det bemærkes, at der på daværende tidspunkt bl.a. udestod afhøringer af vidner og sigtede, og at det var oplyst, at mulige medgerningsmænd var på fri fod.

Højesteret tiltræder endvidere af de grunde, som landsretten har anført, at den fortsatte varetægtsfængsling af S ikke var uproportional, jf. retsplejelovens § 762, stk. 3. De supplerende udtalelser om Ss helbredstilstand mv., som er fremlagt for Højesteret, kan ikke føre til en anden vurdering.

Højesteret finder, at den fortsatte varetægtsfængsling af S ikke indebar en krænkelse af Danmarks internationale forpligtelser.

Højesteret stadfæster herefter landsrettens kendelse.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse stadfæstes.